

Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılan Araştırmalara Yönelik Bir Meta-Sentez Çalışması¹

A Meta-Synthesis Study for Research on Museum Education in Social Studies Education in Turkey¹

Ahmet SAĞLAMGÖNCÜ²

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 10.08.2022

Kabul Tarihi: 30.01.2023

Atf İçin: Sağlamgöncü, A. (2023). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalara yönelik bir meta-sentez çalışması. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 7(1), 308-334.

ÖZ: Müzeler, sosyal bilgiler dersinde yararlanılabilecek okul dışı öğrenme ortamlarından biridir. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme kapsamında müzelerden etkili bir biçimde yararlanmak için bu konuda yapılan bilimsel çalışmalar ilgili alanyazına önemli katkılar sağlamaktadır. Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili çalışmaların incelenmesi bu çalışmalardan elde edilen sonuçlardan daha etkili bir biçimde yararlanmayı sağlayacaktır. Bu çalışmada Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik yapılan çalışmaların meta-sentez yöntemiyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada 2010-2021 yılları arasında yayımlanan sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik nitel bulguları olan iki yüksek lisans tezi ve 17 araştırma makalesi incelenmiştir. İncelenen çalışmalara Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez Veri Tabanı, TR Dizin, EBSCOhost ve Google Akademik veri tabanlarından ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında yer alan her bir çalışma amaç, araştırma deseni, çalışma grubunun seçimi, veri toplama araçları, sonuç ve öneriler başlıkları çerçevesinde analiz edilerek incelenmiştir. Veriler betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik yapılan çalışmalar genel olarak incelendiğinde, çalışmaların katılımcı görüşlerini almaya yönelik olduğu, yöntem kapsamında daha çok olgubilim deseninde yürütüldüğü, çalışmalarda veri toplama aracı olarak en çok görüşme formunun kullanıldığı, araştırmaların çoğunda çalışma gruplarını öğrencilerin ve öğretmen adaylarının oluşturduğu ve çalışma grubu belirleme yöntemine yer verilmediği görülmüştür. İncelenen çalışmalarda sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitiminin zorluklarına ve yararlarına ilişkin benzer sonuçlar bulunmaktadır. Yine incelenen çalışmaların öneriler bölümünde sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik görev yapan öğretmenlerin eğitimine, öğretmen adayı eğitimine, araştırma konusuna ve müze ile eğitim sürecine ilişkin öneriler sunulmuştur. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik uygulamaya dayalı çalışmaların yapılması ve araştırmaların yöntem bölümünde verilen bilgilerin detaylandırılması biçiminde çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilgiler, müze eğitimi, meta sentez

¹ Bu araştırma 20-23 Temmuz 2022 tarihlerinde Hatay’da düzenlenen VIII. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, ahmetsaglamgoncu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4767-1795

ABSTRACT: Museums are one of the out-of-school learning environments that can be used in social studies course. In order to benefit from museums effectively within the scope of out-of-school learning, scientific studies on this subject provide important scientific data. Analyzing the studies on museum education in social studies education will enable to benefit from these studies more effectively. In this study, it was aimed to evaluate the studies on museum education in social studies education in Türkiye with the meta-synthesis method. In the study, two master's theses and 17 research articles with qualitative findings for museum education in social studies education published between 2010-2021 were analyzed. The studies examined were accessed from the Higher Education Council (YÖK) Thesis Database, TR Index, EBSCOhost and Google Academic databases. Descriptive analysis was performed in data analysis. When the studies on museum education in social studies education in Türkiye are examined in general, it is seen that the studies are aimed at obtaining the opinions of the participants, that they are carried out methodically more in a phenomenological pattern, and that the interview form is mostly used as a data collection tool in the studies, that the study groups are formed by students and teacher candidates in most studies, and that the sample determination method is not included in most of the studies. In the studies examined, there are similar results regarding the difficulties of museum education in social studies education, providing effective teaching, and gaining knowledge, skills, and value. Based on the results of the research, various suggestions have been made in the form of conducting practice-based studies on museum education in social studies education and elaborating the information given in the method section of the research.

Keywords: Social studies, museum education, meta-synthesis

1. GİRİŞ

Sosyal bilgiler, toplumsal yaşama yönelik bir derstir. Sosyal bilgiler dersinde, toplumların hem geçmişteki hem de günümüzdeki tarihi, kültürel, ekonomik, coğrafi ve politik yönleri bütüncül bir biçimde incelenmektedir (Farris, 2015). Öğrencilerin ele alınan konuyu bütüncül bir biçimde inceleyebilmeleri, öğretme-öğrenme süreçlerinin öğrencileri farklı yönlerden düşünmeye yönlendirecek biçimde gerçekleştirilmesine bağlıdır. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme kapsamında gerçekleştirilecek müze eğitimi ile öğrencilerin farklı sosyal bilim disiplinleri bağlamında bütüncül düşünmeleri sağlanabilir.

Okul dışı öğrenme, öğrenme etkinliklerinin okulun dışında gerçekleştirildiği bir süreçtir (Ünal, 2021). Hayvanat bahçeleri, kütüphaneler, bilim merkezleri, doğal mekânlar ve müzeler okul dışı eğitim uygulamalarının gerçekleştirildiği ortamlardır (Çalışkan ve Yıldırım, 2022). Okul dışı öğrenmenin gerçekleştirildiği yerlerden müzeler, somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, topluma hizmet eden, kâr amacı olmayan bir kurumlardır (International Council of Museums, 2022). Müzeler bilgilendirici olması, ilgi ve merak uyandırması gibi özellikleriyle günümüzde birer eğitim kurumu hâline gelmiştir (Şimşek, Yıldız ve Danacı Polat, 2019). Müzelerde sergilenen eserlerin öğretim programlarında yer alan kazanımlarla ilişkilendirilmesi birer eğitim kurumu olarak görülmesinde önemli bir etkidir.

Müzelerde tarihi, sanatsal, bilimsel ve kültürel birçok alana yönelik içerik sergilenir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022). İçerisinde birçok alana ilişkin nesnelere bulundurduğu için (Buyurgan, 2019) müzeler farklı öğrenme alanlarının birbirleriyle olan ilişkilerinin görülebildiği en önemli yerlerdendir (Aykaç, Güneröz ve Aykaç, 2021). Sosyal bilgiler dersi sosyal bilim disiplinlerinin öğretim amacıyla birbirleriyle iç içe geçtiği disiplinler arası bir alandır (Farris, 2015). Tarih, coğrafya, antropoloji, sosyoloji ve ekonomi gibi birçok sosyal bilim disiplinlerine ilişkin içeriklerin öğrencilere kazandırılmasında bu disiplinlerle ilişkili nesnelere sahip olan müzelerden yararlanılabilir (Yılmaz, Yıldırım, İbrahimoglu ve Filiz, 2021). Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilecek müze eğitimi, öğrencilerin sosyal bilim disiplinlerine yönelik içerikleri bir arada görmelerine olanak sağlar. Böylece müze eğitimi öğrencilerin sosyal bilgilere özgü olan disiplinler arası bakış kazanmalarını ve yaşamı bütüncül olarak algılamalarını destekler. Nitekim 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda sosyal bilgiler öğretiminde müzelerden yararlanılmasının önemine vurgu yapılmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan öğrenme alanları müze eğitimi ile ilişkilidir. Örneğin kültür ve miras öğrenme alanı kapsamında 4.sınıfta yer alan “ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir” kazanımı ile 5.sınıfta “somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder” kazanımına ulaşmada müze eğitimi etkili olabilir. Benzer biçimde bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanı kapsamında 5.sınıfta yer alan “kullandığı teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini araştırır” kazanımına yönelik müze eğitiminden yararlanılabilir.

Müzeler, zengin içeriğiyle bireylerin kendilerini bilim, teknoloji, tarih, kültür, sanat ve estetik gibi birçok bakımdan geliştirmelerini sağlar (Demirel, 2019). Bu zengin içeriğin hemen hemen her konu ve disiplin alanıyla ilişkili olması, toplumun önemli bir bölümünün müzelere ilgi duymasını sağlamaktadır (Talboys, 2011). Tarihsel süreç içinde yer alan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarındaki amaçlarla da ilişkili olması nedeniyle müzelerin içeriğinde bulunan eserler, belgeler ve nesnelere sosyal bilgiler öğretimini destekleyen birer öğrenme materyali olarak kullanılabilir (Farris, 2015, s.32). Bu nedenle sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilecek müze eğitimi ile öğrencilerin sosyal bilgiler dersine, müzeler, tarihe, bilime, sanat ve estetiğe olan ilgileri artırılabilir.

Müzeler bir toplumun kültürel değerlerini, yaşam tarzını, duygu ve düşüncelerini yansıtır (Demirel, 2019). Bu bakımdan müzeler maddi ve manevi kültürel değerlerin sergilendiği ve korunduğu yerlerdendir (Buyurgan, 2019). Öğretmenler tarafından, öğrencilerin maddi ve manevi kültür arasındaki bağı keşfetmelerini sağlamak için müze eğitimi gerçekleştirilebilir (Talboys, 2011). Sosyal bilgiler dersinin içeriğinin milli değerlere ve kültürel unsurlara dayalı olması nedeniyle bu derste gerçekleştirilecek müze eğitimi, öğrencilerin maddi kültür ile manevi kültür arasında bağ kurmalarına ve milli ve manevi değerleri benimsemelerine olanak sağlar.

Müzeler bireylerde tarihi eserlerin ve kültürel varlıkların korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda bilinç oluşturur (Ata, 2015; Şahan, 2005). Bir milletin tarihi, kültürü ve değerleriyle olan bağı korumanın ve güçlendirmenin en etkili yolu vatandaşlarına kültürel mirasın aktarılmasını sağlamaktır (Demirel, 2019). İlkokul ve ortaokul basamaklarında öğrencilere kültürel mirasın aktarılması sorumluluğu olan sosyal bilgiler dersinde müze eğitiminin gerçekleştirilmesi, öğrencilerin tarihi ve kültürel değerleri benimsemelerine ve etkili birer vatandaş olmalarına katkı sağlar.

Çakır İlhan (2019), müze eğitimi bireyin çok yönlü gelişimini sağlamak amacıyla çeşitli bilgi, beceri ve değerler ile geliştirilen bir kültürlenme süreci olarak ifade etmektedir. Bir kültürlenme süreci olan müze eğitimi bireylerin kültürel farklılıkları tanımalarına olanak verir (Talboys, 2011). Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilecek müze eğitimi de öğrencilerin farklı kültürleri tanımalarına ve kültürel zenginliği keşfetmelerine katkıda bulunur. Böylece sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile öğrencilerin farklı kültürlerle duyarlılık ve saygı gibi değerleri geliştirmeleri sağlanabilir.

Müze eğitimi, bireylerin değişen dünyaya ve bağlı oldukları topluma uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır (Çok ve Karadeniz, 2013). İlkokul ve ortaokul basamaklarında yer alan sosyal bilgiler dersi de bireyin içinde bulunduğu topluma uyum sağlamasını amaçlamaktadır (Kaya, 2020). Bu bağlamda bireyin topluma uyum sağlaması ile ilgili sosyal bilgiler dersinin ve müze eğitiminin ortak bir amacı bulunmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin içeriğinin müze eğitimi ile somutlaştırılması, öğrencilerin toplumla olan bağı güçlendirmesinde ve böylece topluma uyum sağlamasında etkili olmaktadır.

Müzeler zengin içeriğiyle bireylerde merak duygusu uyandırmaktadır (Buyurgan, 2019). Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile öğrencilerde oluşacak merak duygusu, onları yeni öğrenme arayışlarına yönlendirebilir (Talboys, 2011). Müze eğitimi ile bilim, tarih, kültür, sanat ve teknoloji gibi sosyal bilgilere ilişkin birçok konu hakkında öğrencilerde bilgi edinme isteği uyandırılabilir. Böylece sosyal bilgiler dersinin müze eğitimi ile gerçekleştirilmesi öğrencilerin araştırma becerilerinin gelişmesine katkı sağlayabilir.

Müzeler öğrencilerin gözlem yapmalarına, düşüncelerini ifade etmelerine, bilgi edinmelerine, hayal güçlerini geliştirmelerine, yaratıcı düşüncelerine ve kalıcı öğrenmelerine olanak sağlayan ortamlardır (Buyurgan, 2019; Kuruoğlu Maccario, 2002; Solmaz, 2015; Şahan, 2005). Müzelerden öğretim-öğrenme süreçlerinde yararlanılması öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine (Karadeniz ve Sivrikaya, 2020), gözlem becerilerini geliştirmelerine (Üztemur, Dinç ve Acun, 2018) ve yenilikçi fikirler üretmelerine olanak sağlar (Ata, 2015). Tüm bu yararlarına ulaşabilmek için sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilecek müze eğitiminin öğrenciler bakımından eğlenceli olması sağlanmalıdır. Böylece öğrencilerin müzelere olan ilgileri daha da artırılabilir. Talboys (2011) bir müze ziyaretinin müzik dinlemeye, kitap okumaya, tiyatro ya da sinemaya gitmeye benzer biçimde eğlenceli olması gerektiğini ifade etmektedir. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilecek müze eğitimi eğlenceli ve öğretici olması için etkinlik temelli olmalıdır.

Müzeler kişiler arası iletişimi destekleyen, sosyokültürel gelişimi sağlayan ortamlardır. Müze eğitimi kavram öğrenimini, kanıt geliştirmeyi, yansıtıcı düşünmeyi, tarihe ve kültüre ilgi duymayı desteklemektedir (Kabapınar, 2019; Karadeniz ve Sivrikaya, 2020). Bu yararlarının yanı sıra müzelerden

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında bulunan birçok amaç, beceri, değer ve kavramın kazandırılmasında yararlanılabilir (Ata, 2015). Ancak sosyal bilgiler dersinde etkili bir müze eğitimi için gerçekleştirilecek etkinliklere yönelik plan yapılması, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin dikkate alınması, materyal kullanılması ve değerlendirme yapılması oldukça önemlidir (Kabapınar, 2019; Kuruoğlu Maccario, 2002; Öztürk Kömleksiz, 2022; Selanik Ay ve Kurtdede Fidan, 2014; Ünal, 2021).

Öztürk Kömleksiz (2022), müze etkinliklerinin disiplinler arası ve bütüncül öğrenme anlayışı ile gerçekleştirilmesinin çağdaş eğitim anlayışında oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır. Disiplinler arası bir çalışma alanı olan sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitiminin de çağdaş eğitim anlayışı doğrultusunda gerçekleştirilmesi için bu konuda yapılmış bilimsel çalışmalardan yararlanılması gerekir. Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik çalışmaların çeşitlendirilmesi ile alanyazının zenginleşmesi etkili bir müze eğitime olanak sağlar. Bu bağlamda alanyazında sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimiyle ilgili çalışmaların analizinin yapılması, bulgularının bütüncül bir biçimde değerlendirilmesi ve eleştirel bakışla yorumlanması önemlidir.

İlgili alanyazında Türkiye’de müze konulu lisansüstü tezlerin (Akkaya, Şahin ve Yıldız, 2019; Yılmaz Yıldız ve Mentiş Taş, 2017), müze eğitimi ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin ve bitirme projelerinin (Salbacak, 2011), sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik çalışmaların (Dinç ve Üztemur, 2017) ve lisansüstü tezlerin (Er Tuna ve Kaya, 2022) analizinin ve eğitimde müze gezilerini konu edinen çalışmaların sentezinin (Kan, 2022) yapıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Alanyazında sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime odaklanan bir meta-sentez çalışmasına rastlanmamıştır. Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi çalışmalarının bütüncül bir anlayış doğrultusunda analizinin yapılmasının, bu çalışmalardan daha etkili bir biçimde yararlanmayı sağlayacağı ve bu konuda yapılacak çalışmalara yol göstereceği düşünülmektedir. Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi çalışmalarının bütüncül biçimde değerlendirilmesi, araştırmacıların sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik yeni fikirler geliştirmelerine ve farklı amaçlar doğrultusunda çalışma yapmalarına olanak sağlayabilir. Ayrıca sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi çalışmalarının değerlendirilmesi sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde müze eğitiminden yararlanmalarına katkıda bulunabilir. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik çalışmaların mevcut durumunun meta-sentez yoluyla ortaya konulmasıdır. Araştırmanın bu temel amacı doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik yapılan çalışmaların amaçları nasıldır?
2. Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik yapılan çalışmalarda kullanılan;
 - Araştırma deseni nasıldır?
 - Çalışma grubu belirleme yöntemi nasıldır?
 - Veri toplama araçları nasıldır?
 - Veri analiz yöntemleri nasıldır?
3. Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik yapılan çalışmalarda ulaşılan sonuçlar nasıldır?
4. Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik yapılan çalışmalarda sunulan öneriler nasıldır?

1.1. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Türkiye’de 2010-2021 yılları arasında yapılmış 19 çalışma ile sınırlıdır. Araştırma kapsamına alınan çalışmalara TR Dizin, EBSCOhost, Google Akademik ve YÖK Tez veri

tabanlarından ulaşılmıştır. Veri tabanlarında ulaşılan çalışmalar içerisinde sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik nitel bulguları olan ilk çalışmanın 2010 yılına ait olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle araştırmaya 2010 yılından itibaren yapılmış çalışmalar dâhil edilmiştir. Tarama sonucunda ulaşılan karma yöntemin benimsendiği çalışmalarda nitel verilerin nicel verilere bağlı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle bu araştırmada sadece nitel yöntemin benimsendiği çalışmalar incelenebilmiştir.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik yapılmış çalışmaların amaçlarının, araştırma yöntemlerinin, sonuçlarının ve önerilerinin yorumlandığı, değerlendirildiği benzer ve farklı yönlerinin belirlendiği bir meta-sentez çalışmasıdır. Böylece, bu araştırmada meta-sentez yöntemiyle sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalardan elde edilen bulguların bütüncül bir anlayışla sunulması sağlanmıştır.

2.1. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması 15.11.2021-20.05.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Türkiye adresli SSCI veya AHCI indeksli dergiler ile ERIC, EBSCOhost, TR Dizin ve Google Akademik veri tabanlarındaki dergiler taranmıştır. Tezlere ulaşmak için de Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez Veri Tabanı kullanılmıştır. Dokümanlara ulaşmak için “sosyal bilgiler”, “müze”, “müze eğitimi”, “social studies”, “museum” ve “museum education” biçiminde anahtar kelimeler kullanılmıştır. Bu anahtar kelimelerin kullanılmasıyla sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili 39 adet çalışmaya ulaşılmıştır. Meta-sentez çalışmaları nitel bulguların sentezini içerdiğinden (Polat ve Ay, 2016) araştırmada nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmalar araştırma kapsamına alınmıştır. Erişime kapatılmış ve tam metnine ulaşılamayan çalışmalar araştırmaya dâhil edilmemiştir. Kimi makalelerin tezden üretildiği görülmüştür. Bu çalışmaların sadece makale hâli araştırma kapsamına alınmıştır. İncelenen çalışmalara ilişkin genel bilgiler aşağıda bulunan Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. *İncelenen Çalışmalara İlişkin Genel Bilgiler*

Yıllar	Makaleler			Tezler
	TR Dizin	EBSCOhost	Google Akademik	YÖK Tez
2010	-	-	-	A18, A19
2012	A2	A1, A12	-	-
2014	A6, A13	-	A15	-
2015	A7	-	-	-
2016		A14	-	-
2018	A16, A17	-	-	-
2019	A9, A11	-	-	-
2020	A3, A8	-	A4, A10	-
2021	-	-	A5	-
Toplam	10	3	4	2

Tablo 1'e göre, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik ikisi yüksek lisans tezi, 17'si makale olmak üzere toplam 19 doküman araştırma kapsamına alınmıştır. Bu dokümanlardan yüksek lisans tezlerine Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez Veri Tabanından, makalelere ise TR Dizin, EBSCOhost ve Google Akademik veri tabanlarından ulaşılmıştır.

2.2. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. İncelenen her bir çalışma A1, A2, ... A19 biçiminde kodlanmıştır. İlk izlenimler doğrultusunda analizlerin hangi temalar altında yapılacağı belirlenmiştir. Ardından araştırmacı tarafından sosyal bilgiler eğitiminde müze ile ilgili yapılan çalışmaların kodlanması ve değerlendirilmesinde veri toplama aracı olarak kullanılan bir taslak inceleme formu oluşturulmuştur. Bu taslak inceleme formu araştırma ile ilgili bilgi verilen üç sosyal bilgiler alan uzmanına sunulmuştur. Alan uzmanlarından alınan görüşler doğrultusunda inceleme formu yeniden düzenlenmiştir. Böylece inceleme formuna sonuçlara dayalı öneriler boyutu da eklenmiştir.

İnceleme formu iki bölümden ve 10 boyuttan oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmaların giriş ve yöntem bölümlerinde yer alan özellikler kapsamında (a) araştırmanın kodu, (b) yayın yılı, (c) çalışma grubu, (d) amacı, (e) deseni, (f) veri toplama aracı, (g) çalışma grubu belirleme yöntemi ve (h) veri analiz yöntemi boyutları yer almaktadır. İnceleme formunun ikinci bölümü ise, çalışmaların bulgular ile sonuç ve öneriler bölümlerini kapsayan (a) sonuç ve (b) sonuçlara dayalı öneriler boyutlarından oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında yer alan çalışmalar, araştırmacı tarafından detaylı bir biçimde okunmuştur. Çalışmalarda önemli olduğu görülen veriler inceleme formuna kaydedilmiştir. İnceleme formuna kaydedilen bu veriler yeniden okunarak kodlanmış, ilgili kodlar temalar biçiminde sunulmuştur.

2.3. Araştırmanın İnanırcılığı

Bu araştırmanın inanırcılığını sağlamak için tekrar inceleme, uzman görüşlerine sunma ve ayrıntılı betimleme stratejilerinden yararlanılmıştır. Araştırmacı tarafından inceleme formu kullanılarak incelenen tüm çalışmalar iki ay sonra tekrar incelenmiştir. Farklı zamanlarda yapılan iki ayrı incelemenin sonuçları karşılaştırılmıştır. Bu incelemelerin sonuçları arasındaki farklılıklar tekrar incelenmiştir. Tüm bu işlemlerin ardından başka bir sosyal bilgiler alan uzmanı tarafından da aynı inceleme formu kullanılarak tüm dokümanların incelenmesi sağlanmıştır. Farklı uzmanlar tarafından yapılan bu incelemeler tekrar karşılaştırılmıştır. İki uzman tarafından yapılan incelemelerin sonuçlarının tamamına yakınının benzer olduğu görülmüştür. Farklı olduğu belirlenen analiz sonuçlarına ilişkin ise bir kere daha incelemeler yapılmıştır. Böylelikle inceleme sonuçları üzerinde görüş birliğine varılmıştır.

İncelenen çalışmalara yönelik kod ve temaların oluşturulması sürecinde nitel çalışmalar yürüten başka bir sosyal bilgiler alan uzmanından da destek alınmıştır. Çalışmalara ilişkin oluşturulan kod ve temalara yönelik alan uzmanından görüşleri alınmıştır. Uzman görüşü sonrasında araştırmanın sonuçları ve önerilerine ilişkin kod ve tema değişikliğine gidilmiştir. Böylece uzman görüşü doğrultusunda kod ve temalarda düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın tüm süreçleri açık bir dil kullanılarak ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

3. BULGULAR

Bu araştırmada Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik çalışmaların mevcut durumunun meta-sentez yoluyla ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular tablolar hâlinde sunulmuştur.

3.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Amaçlarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların amaçlarına ilişkin bulgular Tablo 2’de yer almaktadır:

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Amaçları

Tema	Kod	Çalışmalar
Görüş Belirleme	Öğrenci görüşlerini belirleme	A1, A2, A3, A5, A14, A18
	Öğretmen adaylarının görüşlerini belirleme	A6, A7, A8, A9, A10,
	Öğretmen görüşlerini belirleme	A2
	Uzman görüşlerini belirleme	A11
Beceri ve Değer Kazandırma	Öğrencilere kazandırılacak becerileri belirleme	A12
	Beceri öğretimindeki yararlarını belirleme	A16
	Değer kazandırmaya yönelik önemini belirleme	A13
Farkındalık Belirleme	Değer kazandırmasına yönelik görüş belirleme	A9
	Öğretmenlerin farkındalık düzeylerini belirleme	A2
Algı Belirleme	Öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerini belirleme	A7
	Öğrencilerin müze algılarını belirleme	A4
Zorluk Belirleme	Öğrencilerin sosyal bilgiler algılarına etkisini belirleme	A17
	Müze eğitiminde yaşanan zorlukları belirleme	A2
Program Yapma	Müze ile eğitim faaliyeti programlama	A19
Öğrenmeye Etkisi	Kalıcı öğrenmeye etkisi	A15

Tablo 2 incelendiğinde, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik çalışmaların amaçlarının *Görüş Belirleme*, *Beceri ve Değer Kazandırma*, *Farkındalık Belirleme*, *Algı Belirleme*, *Zorluk Belirleme*, *Program Yapma* ve *Öğrenmeye Etkisi* temaları altında toplandığı görülmektedir. Ulaşılan temalara göre, sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik çalışmalar amaçları bakımından çeşitlilik göstermektedir.

Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik gerçekleştirilen çalışmalar amaçları bakımından çeşitlilik gösterse de, bu çalışmalarda daha çok katılımcıların görüşlerinin belirlenmesi amacına odaklanılmıştır. Bu kapsamda yer alan *Görüş Belirleme* temasına yönelik “öğrenci görüşlerini belirleme”, “öğretmen adaylarının görüşlerini belirleme”, “öğretmen görüşlerini belirleme” ve “uzman görüşlerini belirleme” kodlarına ulaşılmıştır. Görüş belirleme amacı olan çalışmalarda ise daha çok öğrencilerin ve öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Tablo 2’ye göre, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik az sayıda çalışma amaçları bakımından *Beceri ve Değer Kazandırma*, *Farkındalık Belirleme*, *Algı Belirleme*, *Zorluk Belirleme*, *Program Yapma* ve *Öğrenmeye Etkisi* temaları altında yer almıştır. *Farkındalık Belirleme* temasında “öğretmenlerin farkındalık düzeylerini belirleme” ve “öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerini belirleme” kodlarına ulaşılmıştır. *Algı Belirleme* temasında ise “öğrencilerin müze algılarını belirleme”

ve “öğrencilerin sosyal bilgiler algılarına etkisini belirleme” kodlarının olduğu görülmektedir. Araştırmada ortaya çıkarılan *Beceri ve Değer Kazandırma* temasında “öğrencilere kazandırılacak becerileri belirleme”, “beceri öğretimindeki yararlarını belirleme”, “değer kazandırmaya yönelik önemini belirleme” ve “değer kazandırmasına yönelik görüş belirleme” kodları bulunmaktadır. Sosyal bilgilerde müze eğitiminden etkili bir biçimde yararlanılması için özellikle müze ile eğitim sürecini geliştirme amaçlı çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İncelenen çalışmalar amaçları bakımından değerlendirildiğinde, sosyal bilgilerde müze eğitiminin uygulama sürecini geliştirmeye ve müze eğitimine yönelik etkinlik tasarlamaya önem verilmemiştir.

3.2.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Araştırma Desenlerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların araştırma desenlerine ilişkin bulgular aşağıda yer alan Tablo 3’te sunulmuştur:

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Araştırma Desenleri

Tema	Kod	Çalışmalar
Desen Belirtilmemiş	-	A2, A7, A9, A10, A11, A12, A15, A19
	Olgubilim çalışması	A1, A3, A4, A5, A8, A13, A18
Desen Belirtilmiş	Eylem araştırması	A16, A17
	Durum çalışması	A14
	Tarama	A6

Tablo 3’e göre, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik çalışmalar araştırma desenleri bakımından incelendiğinde *Desen Belirtilmemiş* ve *Desen Belirtilmiş* biçiminde iki tema ortaya çıkmıştır. *Desen Belirtilmiş* temasında “olgubilim çalışması”, “eylem araştırması”, “durum çalışması” ve “tarama” kodları bulunmaktadır. Bulgulara göre, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik çalışmalarda daha çok olgubilim deseni kullanılmıştır. Eylem araştırması, durum çalışması ve tarama desenlerinin kullanıldığı çalışmalar az sayıdadır. Sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik çalışmalarda daha çok katılımcı görüşlerinin belirlenmesine odaklanıldığı için eylem araştırması deseninin kullanıldığı çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Oysa sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik derinlenmesine bir anlayış oluşturmak için farklı desenlerde gerçekleştirilecek araştırmaların yapılması gerekmektedir. Çalışmaların büyük bir bölümünde ise hangi desenin kullanıldığı belirtilmemiştir. Araştırma deseninin belirtilmediği çalışmaların fazla olması dikkat çekmektedir.

3.2.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Çalışma Gruplarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların çalışma gruplarına ilişkin bulgular Tablo 4’te yer almaktadır:

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Çalışma Grupları

Tema	Kod	Çalışmalar
Birey	Ortaokul öğrencileri	A1, A2, A3, A4, A5, A12, A14, A15, A16, A17, A18
	Öğretmen adayları	A6, A7, A8, A9, A10, A13
	Öğretmenler	A2
	Akademisyenler/uzmanlar	A11
Doküman	Müzeler/dokümanlar	A19

Tablo 4’e göre, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların çalışma gruplarına yönelik bulgular *Birey* ve *Doküman* olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. *Birey* teması altında “ortaokul öğrencileri”, “öğretmen adayları” ve “öğretmenler” kodları bulunmaktadır. Çalışmaların tamamına yakını, çalışma gruplarını bireylerin oluşturması bakımından benzerlik göstermektedir. Bu kapsamda, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda çalışma grubunda daha çok ortaokul öğrencileri ile öğretmen adayları bulunmaktadır. Öğretmenlerin ve akademisyenlerin/uzmanların çalışma grubunda yer aldığı birer çalışma vardır. İlkokul öğrencilerinin ise çalışma grubunda yer aldığı bir çalışmanın olmaması dikkat çekmektedir.

İncelenen çalışmalar içerisinde sadece bir çalışma (A19), çalışma grubunu dokümanların oluşturması bakımından diğer tüm çalışmalardan farklılık göstermektedir. Bu kapsamda, *Doküman* teması altında “müzeler/dokümanlar” kodu ile sadece bir çalışma vardır. Yine dokümanların çalışma grubunda yer aldığı çalışmaların oldukça az olduğu belirtilebilir. Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların çalışma gruplarına yönelik bulgular çeşitlilik gösterse de, özellikle öğretmenlerin, akademisyenlerin, ilkokul öğrencilerinin ve dokümanların çalışma grubunda yer aldığı çalışmalarda eksiklik olduğu görülmektedir.

3.2.3. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Veri Toplama Araçlarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların veri toplama araçlarına ilişkin bulguların yer aldığı Tablo 5 şu biçimdedir:

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Veri Toplama Araçları

Tema	Kod	Çalışmalar
Görüşme	Yarı yapılandırılmış	A2, A3, A7, A8, A10, A11, A12, A14, A16, A17, A18
	Yapılandırılmış	A1, A5, A9, A13
Doküman	Çalışma yapıtları	A12, A15, A16, A17
	Öğretim programı	A19
	Bilgi formları	A4
Günlük	Öğrenci günlüğü	A12, A17
	Araştırmacı günlüğü	A17
Gözlem	Kamera kayıtları	A16, A17
	Ses kayıtları	A12

Anket

-

A6

Tablo 5'te sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların veri toplama araçlarına yönelik bulgular *Görüşme*, *Doküman*, *Günlük*, *Gözlem* ve *Anket* temaları altında toplanmıştır. Bu kapsamda, çalışmalarda kullanılan veri toplama araçları çeşitlilik göstermektedir. Ancak çalışmalarda en çok kullanılan veri toplama aracı görüşme formudur. İncelenen çalışmalarda daha çok katılımcıların görüşlerinin belirlenmesi amaçlandığından, bu çalışmalarda daha çok veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. *Görüşme* teması altında “yapılandırılmış” ve “yarı yapılandırılmış” kodları bulunmaktadır. Görüşmenin veri toplama aracı olarak kullanıldığı çalışmaların çoğu, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılması bakımından benzerlik göstermektedir.

Doküman teması altında “çalışma yapıları”, “öğretim programı” ve “bilgi formları” kodları bulunmaktadır. Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda doküman kapsamında yer alan veri toplama araçlarından en çok çalışma yapıları kullanılmıştır. *Günlük* teması altında “öğrenci günlüğü” ve “araştırmacı günlüğü” kodları; *Gözlem* teması altında ise “kamera kayıtları” ve “ses kayıtları” kodları yer almaktadır. Günlük ve gözlemin veri toplama aracı olarak kullanıldığı az sayıda çalışmanın olması dikkat çekmektedir. Sosyal bilgilerde müze eğitimi çalışmalarından elde edilen bulgular, farklı veri toplama araçları kullanılarak zenginleştirilmelidir. Tablo 2’de yer alan bulgulara göre, sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik anlayışın görüşme yoluyla toplanan verilere dayandığı görülmektedir.

3.2.4. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Çalışma Grubu Belirleme Yöntemine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların çalışma grubu belirleme yöntemine ilişkin bulgular aşağıda yer alan Tablo 6’da sunulmuştur:

Tablo 6. İncelenen Çalışmalarda Kullanılan Çalışma Grubu Belirleme Yöntemi

Tema	Kod	Çalışmalar
Çalışma Grubu Belirleme Yöntemi	Belirtilmemiş	A1, A13, A15, A16, A17, A19
	Kolay ulaşılabilir/uygun	A5, A6, A10, A14, A18
	Amaçlı	A3, A4, A7
	Ölçüt	A8, A9
	Tipik durum	A11, A12
	Maksimum çeşitlilik	A2

Tablo 6’da sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların çalışma grubu belirleme yöntemine ilişkin bulgular, *Çalışma Grubu Belirleme Yöntemi* teması altında “belirtilmemiş”, “kolay ulaşılabilir/uygun”, “amaçlı”, “ölçüt”, “tipik durum” ve “maksimum çeşitlilik” kodları ile ifade edilmiştir. Kolay ulaşılabilir/uygun çalışma grubu, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda en çok kullanılan çalışma grubu belirleme yöntemidir. Çalışmaların büyük bir bölümünde çalışma grubu belirleme yöntemlerine ilişkin bilgi verilmemiştir. Bu durum sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik çalışmaların aktarılabilişliğini olumsuz etkilemektedir.

3.2.5. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Veri Analizine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların veri analizine ilişkin bulguların yer aldığı Tablo 7 şu biçimdedir:

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Veri Analizi

Tema	Kod	Çalışmalar
Analiz Yöntemleri	İçerik	A1, A3, A4, A10, A12, A14, A16, A17
	Betimsel	A2,A5, A6, A7, A8, A9, A11, A13
	Belirtilmemiş	A15, A19
	Fenomenolojik	A18

Tablo 7’de yer alan sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların veri analizine ilişkin bulgular, *Analiz Yöntemleri* teması altında “betimsel”, “içerik”, “belirtilmemiş” ve “fenomenolojik” kodları ile ifade edilmiştir. İçerik ve betimsel analiz, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda en çok kullanılan analiz yöntemidir. Bir çalışma (A18) fenomenolojik analiz yönteminin kullanıldığının belirtilmesiyle diğer tüm çalışmalardan farklılık göstermiştir. Kimi çalışmalarda kullanılan analiz yönteminin belirtilmemesi yine dikkat çekmektedir.

3.3. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Aşağıda sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 8’de sunulmuştur:

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Sonuçları

Tema	Kod	Çalışmalar
Zorluklar	İzin alma ve bürokratik işler	A2, A8, A10, A11, A13
	Öğretmenlerin bilgi eksikliği	A2, A10, A11, A13
	Kalabalık ortam	A2, A10, A11, A14
	Müze görevlilerinin bilgisizliği/ilgisizliği	A2, A6, A10, A11
	Öğretmene yüklenen sorumluluklar	A10, A11, A13
	Velilerin isteksizliği/bilinçsizliği	A2, A10, A6
	Ders saatlerinin yetersizliği	A2, A10, A11
	Ekonomik sorunlar	A10, A11
	Planlamada zorluk	A2, A11
	Müfredatı yetiştirmede zorluk	A2, A11
	Müze ortamlarının etkinlik yapmaya uygun olmaması	A1, A11
	Ulaşım zorluğu	A10, A11
	Öğrencilerin ilgisizliği/bilinçsizliği	A1, A10
	Okul-müze işbirliğinde eksiklikler	A6

	Öğretmenlerin ilgisizliği	A6
	Gürültü	A1
	Öğrenci kontrolünde zorluk	A8
	Müzelerin eğitim vermeye uygun olmaması	A8
	Müze ziyaret saatlerinin esnek olmaması	A10
Etkili Öğretim Sağlama	Kalıcı öğrenme	A2, A3, A6, A7, A8, A13, A14, A15, A18, A19
	Geçmişle bugün arasında bağlantı kurma	A6, A8, A10, A13, A15, A16, A18, A19
	Öğrenmeyi eğlenceli hâle getirme	A1, A2, A5, A10, A13, A14, A18
	Aktif öğrenme	A3, A6, A8, A18, A13, A18,
	Somutlaştırma	A6, A8, A10, A13, A18,
	Daha iyi öğrenme	A5, A10, A13
	Konuları pekiştirme	A7, A18
	Öğrenmeyi kolaylaştırma	A10, A18
Bilgi Kazandırma	Anlamli öğrenme	A13, A18
	Kültürel bilgi kazanımı	A8, A13, A14, A18
	Derse yönelik bilgi kazanımı	A5, A18
	Tarih konularına yönelik bilgi kazanımı	A5, A18
Değer Kazandırma	Saygı	A1, A8, A9, A12, A18
	Vatanseverlik	A8, A9, A13, A18
	Yardımseverlik	A1, A9, A13, A18
	Sorumluluk	A9, A13, A18
	Duyarlılık	A9, A18
	Dayanışma	A1, A9
	Barış	A9, A12
	Hoşgörü	A8, A9
	Kültürel değerlere bağlılık	A8, A15
	Sevgi	A8, A9
	Özgürlük	A9
	Bağımsızlık	A9
	Çalışkanlık	A9
	Bilimsellik	A9
	Estetik	A9
Dürüstlük	A9	
Temizlik	A9	
	Tarihsel empati	A6, A9, A12, A16, A18
	Yaratıcı düşünme	A4, A9, A12, A13
	Değişim ve sürekliliği algılama	A9, A12, A16, A18
	Gözlem	A9, A16, A18
	Sosyalleşme	A6, A13, A18
	Çıkarımda bulunma	A12, A15, A18

Beceri Kazandırma	Eleştirel düşünme	A8, A9, A12
	Araştırma	A9, A10, A18
	Zaman ve kronolojiyi algılama	A8, A9, A16
	Sosyal katılım	A9, A16
	İletişim	A9, A18
	Mekânı algılama	A9, A16
	Girişimcilik	A9, A12
	Kıyaslama	A12
	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma	A9
	Akıl yürütme	A12
	Yorumlama	A12
	Empati	A8
	Problem çözme	A9
	Karar verme	A9
Bilgi teknolojilerini kullanma	A9	
Kanıt gösterme	A12	
Bilinç Kazandırma	Kültürel bilinç	A10, A13, A14, A15, A18
	Tarih bilinci	A8, A13, A14
	Milli değerleri koruma bilinci	A10, A13
Geliştirici olma	Sanat ve estetik anlayışı	A13, A16
	Özgüven	A16
	Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri anlama	A12
	Entelektüellik	A10
Sosyal Bilgiler Dersine Etkileri	Derse ilgi duyma	A2, A8, A6, A7, A13, A15, A18
	Tarih konularının öğretiminde yararlanma	A6, A14, A18, A19
	Dersi sevme	A15, A16, A18
	Derse ilişkin birincil kaynaklar sağlama	A6, A8
	Müzeler ile ders arasında bağlantı kurma	A4
Müze Algısı	Tarihi eserler	A3, A4, A8, A10, A14
	Sanat eserleri	A3, A4, A8
Hissedilen Duygular	Merak	A1, A4, A9, A18
	Heyecan	A1, A4, A9, A18
	Mutluluk	A1, A4, A9
	Şaşkınlık	A4, A18
	Sıkıcı	A1, A4
	Eğlenceli	A1
	Minnettarlık	A9
	Sevinç	A1
	Gurur	A9
	Hüzün	A9

Tablo 8’de sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarına ilişkin bulgular *Zorluklar*, *Etkili Öğretim Sağlama*, *Bilgi Kazandırma*, *Değer Kazandırma*, *Beceri Kazandırma*, *Bilinç Kazandırma*, *Geliştirici Olma*, *Sosyal Bilgiler Dersine Etkileri*, *Müze Algısı* ve *Hissedilen Duygular* temaları altında toplanmıştır. Bu temalara göre, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda farklı durumlara ilişkin çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Zorluklar teması altında “öğretmenlerin bilgi eksikliği”, “ders saatlerinin yetersizliği”, “kalabalık ortam”, “müze görevlilerinin bilgisizliği/ilgisizliği” ve “izin alma ve bürokratik işler” kodları ön plana çıkmıştır. *Etkili Öğretim Sağlama* teması altında “öğrenmeyi eğlenceli hâle getirme”, “kalıcı öğrenme”, “aktif öğrenme”, “geçmişle bugün arasında bağlantı kurma” ve “somutlaştırma” kodları ön plandadır. *Değer Kazandırma* teması altında “saygı”, “vatanseverlik”, “yardımseverlik” ve “sorumluluk” kodları; *Beceri Kazandırma* temasında “tarihsel empati”, “yaratıcı düşünme” ve “değişim ve sürekliliği algılama” kodları; *Bilinç Kazandırma* temasında “kültürel bilinç” ve “tarih bilinci” kodları; *Geliştirici Olma* temasında “sanat ve estetik anlayışı” kodu; *Sosyal Bilgiler Dersine Etkileri* temasında ise “dersle ilgi duyma” ve “tarih konularının öğretiminde yararlanma” kodları ön plandadır. Çalışmalarda, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili öğretmen, yönetici, müze görevlileri ve ders saati kaynaklı gibi birçok benzer sorun yaşandığı belirlenmiştir. Özellikle çalışmaların müze eğitiminin gerçekleşmesine yönelik henüz izin alınma sürecinde zorlukların yaşandığını tespit etmeleri dikkat çekmektedir. Çalışmalarda tüm bu zorluklarına rağmen, sosyal bilgilerde müze eğitimi gerçekleştirildiğinde etkili öğretim sağladığı, bilgi, beceri ve değer kazandırdığı, dersle ilgi uyandırdığı gibi birçok olumlu yönlerinin olduğu belirlenmiştir. İncelenen çalışmalarda ulaşılan bulgular değerlendirildiğinde, sosyal bilgilerde müze eğitimi ile ilgili olumlu ve olumsuz durumlara yönelik sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

3.4. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılmış Çalışmaların Araştırma Sonuçlarına Yönelik Önerilere İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların araştırma sonuçlarına yönelik önerilere ilişkin bulgular aşağıda yer alan Tablo 9’da sunulmuştur:

Tablo 9. Çalışmalarda Araştırma Sonuçlarına Yönelik Sunulan Öneriler

Tema	Kod	Çalışmalar
Öğretmen Eğitimi/Öğretmen Adayı Eğitimi	Öğretmen eğitiminde dersler verilmeli/projeler hazırlanmalı	A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10,
	Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli	A2, A3, A4, A5, A6, A18,
	Öğretmen adayları müzelerde staj yapmalı	A11
	Öğretim programında müze ile eğitime ilişkin bilgilere yer verilmeli	A10
Araştırma Konusu/Araştırma Metodu	Müze eğitimine ilişkin uygulama çalışmaları yapılmalı	A6, A8, A9, A14
	Farklı sınıf seviyelerinde araştırmalar yapılmalı	A3, A18
	Başka derslerde de müze eğitimi uygulaması yapılmalı	A1, A13
	Farklı yöntemler/desenler kullanılarak çalışmalar yapılmalı	A10, A18
	Müze eğitiminin etkililiğini ölçme çalışmaları yapılmalı	A18, A19
	Bir ünite müze eğitimi kapsamında işlenmeli	A1
	Müze eğitimine ilişkin öğretmen yeterlikleri belirlenmeli	A2
Etkinlikler yapılmalı	A4, A8, A12, A14, A18	

Müze ile Eğitim Süreci	Doğru bir planlama yapılmalı	A4, A12, A13, A15, A18
	Sanal müze ziyaretleri yapılmalı	A4, A5, A7
	Etkinlik havuzu oluşturulmalı	A3, A9, A19
	Öğrenci grupları ideal sayıda olmalı	A14, A18
	Öğretim programına uygun olmalı	A2, A7
	Müzelerde nesnelere dokunulmasına olanak sağlanmalı	A14, A18
	Yakın çevrede bulunan müzelere gezi düzenlenmeli	A5
	Prosedürler kolaylaştırılmalı	A1
Müzelerde Düzenlemeler	Farklı türlerde müzelere gezi düzenlenmeli	A4
	Müze eğitim birimleri oluşturularak okullar ile müzeler arasında işbirliği sağlanmalı	A2, A6, A13, A18
	Müzelerde etkinlik yapılacak özel alanlar yapılmalı	A8, A11, A18
Müzelere Artırma	Müze çalışanlarına eğitim verilmeli	A6, A11
	Müzelerde, tanıtım ve bilgi vermek amaçlı çalışmalar yapılmalı	A6, A7, A13, A18
	Müzeler ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında işbirliği yapılmalı	A2, A11, A18
	Ders kitaplarında müzelere ilişkin görsel çalışmalar yapılmalı	A7, A10
	Müze ziyaretleri okullarda zorunlu tutulmalı	A2, A7
	Öğrenciler, aileleriyle müzeleri gezmeleri için yönlendirilmeli	A5

Tablo 9’da sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlara ilişkin önerilere yönelik bulgular, *Öğretmen Eğitimi/Öğretmen Adayı Eğitimi, Araştırma Konusu/Araştırma Metodu, Müze ile Eğitim Süreci, Müzelerde Düzenlemeler ve Müzelere İlgiyi Artırma* temalarından oluşmaktadır.

Öğretmen Eğitimi/Öğretmen Adayı Eğitimi temasında, öğretmen eğitiminde müze eğitime yönelik dersler verilmesi/projeler hazırlanması ve öğretmenlere hizmet içi eğitimin verilmesi gerektiği önerilerinde bulunulmuştur. Çalışmalarda sunulan bu öneriler müze eğitimi sürecinde yaşanan zorlukların giderilmesine yöneliktir. Ancak incelenen çalışmaların sadece birinde çalışma gruplarını öğretmenler oluşturmuştur. Bu nedenle öğretmen eğitime yönelik, öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi önerilerinin dayanağının güçlü olmadığı söylenebilir. Öğretmen adayı eğitimi temasında, lisans eğitiminde müze eğitime yönelik derslerin verilmesi gerektiği yönünde benzer bulguların olması dikkat çekmektedir.

Araştırma Konusu/Araştırma Metodu temasında müze eğitime ilişkin uygulama çalışmalarının yapılması gerektiği önerisi; *Müze ile Eğitim Süreci* temasında ise müzede etkinlikler yapılması gerektiği önerileri ön plandadır. Bu önerilerin, alanyazında sosyal bilgilerde müze eğitimi uygulamalarına dayalı çalışmalara ihtiyaç duyulmasından kaynaklandığı söylenebilir.

İncelenen çalışmalarda sunulan öneriler genel olarak değerlendirildiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının müze eğitime yönelik eğitim almaları gerektiği önerileri dikkat çekmektedir. Çalışmalarda, araştırmacılara sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik uygulamalı çalışmaların yapılması önerilerinde bulunulmuştur. Özellikle, incelenen çalışmaların daha çok görüş belirleme amacıyla yapılmasının bu önerinin sunulmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Çalışmalarda müze eğitimi sürecine yönelik, iyi bir planlamanın yapılması ve müzelerde etkinliklerin yapılması yönünde ortak bir öneriye ulaşmak mümkündür.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik çalışmaların mevcut durumunun meta-sentez yoluyla ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada ilgili çalışmalar doküman olarak belirlenmiştir. Betimsel analiz yoluyla dokümanların çözümlenmesi yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen öneriler aşağıda yer almaktadır.

Araştırma kapsamında sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik yapılan çalışmaların amaçları bakımından çeşitlilik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda incelenen çalışmalarda katılımcıların görüşlerini belirlemeye, beceri ve değer kazandırmaya, farkındalık belirlemeye, algı belirlemeye, zorluk belirlemeye, program yapmaya ve öğrenmeye etkisini ortaya koymaya yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik görüş belirleme amacıyla gerçekleştirilen çalışmaların (Çalışkan ve Çerkez, 2012; Çınar, Utkugün ve Gazel, 2021; Er ve Yılmaz, 2020; Egüz ve Kesten, 2012; Filiz, 2010; Gül ve Yorulmaz, 2016; Kamçı ve Memişoğlu, 2020; Karagözoğlu, 2020; Öner ve Çengelci Köse, 2019; Selanik Ay ve Kurtdede Fidan, 2014; Ulu ve Burgul Adıgüzel, 2019; Yılmaz ve Egüz, 2015) çoğunda ortaokul öğrencilerinin ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri ortaya konulmuştur. Öğretmen ve uzman görüşlerinin belirlendiği çalışmalar ise oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla alanyazında, sosyal bilgilerde müze eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalarda eksiklik olduğu söylenebilir. Sosyal bilgilerde müze eğitimi çalışmaları amaçları bakımından incelendiğinde kimi çalışmaların (Keskin ve Kaplan, 2012; Meydan ve Akkuş, 2014; Öner ve Çengelci Köse, 2019; Üztemur, Dinç ve Acun, 2018) amaçlarının beceri ve değer kazanımı ile ilgili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalarda, sosyal bilgilerde müze eğitimi ile öğrencilere kazandırılacak becerilerin belirlenmesi, müze eğitiminin beceri öğretimindeki yararlarının belirlenmesi, değer kazandırmadaki öneminin ortaya konulması ve değer kazandırmasına ilişkin görüşlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Beceri ve değer kazanımı amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmaların da sınırlı olduğu söylenebilir. Yine sosyal bilgilerde müze eğitimi çalışmaları amaçları bakımından incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin belirlenmesi (Egüz ve Kesten, 2012; Yılmaz ve Egüz, 2015), öğrenci algısının belirlenmesi (Kartal ve Şeyhoğlu, 2020; Üztemur, Dinç ve Acun, 2018), program faaliyetinin yapılması (Ekelik, 2010) ve müze eğitiminin öğrenmeye etkisinin belirlenmesi (Zayimoğlu Öztürk, 2014) amacıyla gerçekleştirilen az sayıda çalışmanın da olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik çalışmaların amaçları çeşitlilik gösterse de, çalışmalarda daha çok katılımcıların görüşlerinin belirlenmesine odaklanılmıştır. Bu bağlamda, henüz sosyal bilgilerde müze eğitimi uygulamalarını geliştirmeye önem verilmediği söylenebilir. Oysa müze eğitimi uygulamalarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde müze eğitiminden etkili bir biçimde yararlanmalarına katkı sağlayacaktır. Kan (2022)’in eğitimde müze gezilerini konu edinen 12 çalışmayı meta sentez yöntemiyle incelediği araştırmada da incelenen çalışmaların amaçlarının genel olarak katılımcıların görüşlerini belirlemeye yönelik olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer biçimde Altay (2020) tarafından Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan 797 makalenin incelendiği araştırmada, çalışmaların genellikle araştırmaya katılan katılımcıların görüşlerini ortaya koymaya yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmada, sosyal bilgilerde müze eğitime ilişkin yapılan çalışmalar araştırma desenleri bakımından incelenmiştir. Bu incelemeyle ulaşılan bulgular doğrultusunda, sosyal bilgilerde müze eğitimi çalışmalarının çoğunda desen belirtilmediği ortaya çıkmıştır. Kartal (2020) tarafından sosyal bilgiler eğitime ilişkin yapılan çalışmaların incelendiği araştırmada da, araştırmaların büyük çoğunluğunda nitel araştırma desenlerine ilişkin bilgi verilmediği ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgilerde müze eğitime ilişkin araştırma deseninin belirtildiği çalışmalarda ise daha çok olgubilim

(fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Benzer biçimde, Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimine ilişkin çalışmalarda olgubilim deseninin en çok tercih edilen araştırma desenlerinden biri olduğu çeşitli araştırmalarda ortaya çıkmıştır (Çakmak ve Taşkiran, 2020; Dilek, Baysan ve Öztürk, 2018). Araştırmada sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik eylem araştırması, durum çalışması ve tarama çalışması kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların oldukça sınırlı olduğu belirlenmiştir. Oysa sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik derinlenmesine bir anlayış oluşturmak için farklı desenlerde gerçekleştirilecek araştırmalar yapılmalıdır. İncelenen çalışmalarda daha çok katılımcı görüşlerinin belirlenmesine odaklanıldığı için, sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik eylem araştırması deseninin kullanıldığı çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Özellikle sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik gerçekleştirilecek eylem araştırmalarının etkili birer müze eğitimi uygulamalarının gerçekleştirilmesine büyük katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak bu araştırmada ortaya çıkan sonuca benzer biçimde çeşitli araştırmalarda (Selçuk, Palancı, Kandemir ve Dündar, 2014; Çalışkan ve Serçe, 2018) da Türkiye’de eylem araştırmasının eğitim alanında en az tercih edilen araştırma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik çalışmalar çalışma grupları bakımından incelendiğinde, çalışmaların tamamına yakınında bireye odaklanıldığı, sadece bir çalışmanın doküman incelemesine ilişkin olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu sonucu Kartal (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarıyla benzerdir. Sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik bireylerin çalışma grubunda yer aldığı çalışmaların tamamına yakını öğrencilerden ve öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Yılmaz Yıldız ve Mentiş Taş (2017) ile Salbacak (2011) tarafından Türkiye’de müze eğitimine ilişkin yapılan çalışmaların incelendiği araştırmalarda da çalışma gruplarını en çok öğrencilerin ve öğretmenlerin oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Kartal (2020) tarafından ilkokulda sosyal bilgiler eğitimine ilişkin yapılan çalışmaların incelendiği araştırmada ise, daha çok öğrencilerin çalışma grubunda yer aldığı, öğretmen adaylarının çalışma grubunda bulunan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu ortaya çıkmıştır. İncelenen çalışmalarda, çalışma gruplarına yönelik bulgular çeşitlilik gösterse de, özellikle öğretmenlerin, akademisyenlerin, ilkokul öğrencilerinin ve dokümanların çalışma grubunda yer aldığı çalışmalarda eksiklik olduğu görülmektedir. İlkokul öğrencilerinin yer aldığı çalışmaların az olması Dinç ve Üztemur (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda, sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik derinlenmesine anlayış oluşturmak için farklı çalışma gruplarının katıldığı çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin, sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik ilkokul öğrencilerinin çalışma grubunda yer aldığı bir çalışma yapılmamıştır. Benzer biçimde sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine yönelik bireylerin çalışma grubunda yer aldığı çalışmalardan sadece birisinde (Egüz ve Kesten, 2012) sosyal bilgiler öğretmenleri bulunmaktadır.

Araştırmada, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine ilişkin çalışmalar veri toplama araçları bakımından incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik çalışmalarda en çok kullanılan veri toplama aracının görüşme formu olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu sonucu Dilek, Baysan ve Öztürk (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çakmak ve Taşkiran (2020) da gerçekleştirdikleri çalışmada Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde gerçekleştirilen çalışmalarda en çok doküman ve görüşme formlarının kullanıldığını belirlemiştir. Bu araştırmada, incelenen çalışmaların genel olarak katılımcıların görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirildiği göz önünde bulundurulduğunda, çalışmalarda en çok kullanılan veri toplama aracının görüşme formu olması beklenen bir sonuçtur. İncelenen çalışmalarda kullanılan görüşme formlarının büyük bir bölümü yarı yapılandırılmış biçimdedir. Yapılandırılmış görüşme formu kullanılan az sayıda çalışma da bulunmaktadır. Görüşme formunun ardından, sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik çalışmalarda en çok kullanılan veri toplama aracı dokümanlardır. Dokümanların veri toplama aracı olarak kullanıldığı çalışmalarda ise daha çok

çalışma yaprakları kullanılmıştır. Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik az sayıda çalışmada günlük, gözlem ve anketin veri toplama aracı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Çakmak ve Taşkıran (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde gerçekleştirilen çalışmalarda gözlem ve anketin en az kullanılan veri toplama araçları olduğu ortaya çıkmıştır. Oysa sosyal bilgilerde müze eğitimi çalışmalarından elde edilen bulgular, farklı veri toplama araçları kullanılarak zenginleştirilmelidir. Bu bağlamda, sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik anlayış daha çok görüşme yoluyla toplanan verilere dayanmaktadır.

Araştırma kapsamında sosyal bilgilerde müze eğitime ilişkin yapılan çalışmalar, çalışma grubu belirleme yöntemine göre incelenmiştir. Yapılan incelemeye göre, sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik çalışmaların büyük bir bölümünde çalışma grubu belirleme yöntemine yer verilmemiştir. Oysa nitel araştırmalarda aktarılabirliği sağlamak için çalışma grubunun nasıl belirlendiği açık bir biçimde ifade edilmelidir (Sharts-Hopko, 2002). Bu bağlamda, sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik çalışmalarda çalışma grubunun nasıl belirlendiğine yönelik bilgi verilmemesi bu çalışmaların aktarılabirliğine engel oluşturmaktadır. Çalışma grubunun nasıl belirlendiğinin belirtildiği çalışmalarda ise en çok kolay ulaşılabilir/uygun çalışma grubu belirleme yönteminin kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Patton (2018) ve Baltacı (2018), kolay ulaşılabilir çalışma grubu belirleme yönteminin nitel araştırmalarda en çok kullanılan fakat kullanılması en az istenen yöntem olduğunu ifade etmiştir. Baltacı (2018), kolay ulaşılabilir çalışma grubunda, araştırmacının hedef evrenden çalışma grubunu oluşturmak için ulaşabileceği en kolay öğelere yönelmesinin araştırmanın inandırıcılığını olumsuz biçimde etkileyebileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda, araştırmacılar tarafından, sosyal bilgilerde müze eğitime ilişkin gerçekleştirilecek araştırmalarda araştırmanın inandırıcılığını artırmak için daha farklı çalışma grubu belirleme yöntemleri kullanılabilir. Bu araştırmada incelenen çalışmalarda amaçlı, ölçüt, tipik durum ve maksimum çeşitlilik çalışma grubu belirleme yöntemlerinin kullanıldığı az sayıda çalışma da bulunmaktadır. Sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik çalışmalarda, çalışma grubunun nasıl belirlendiğine yönelik ayrıntılı bilgiye yer verilmesi ve farklı çalışma grubu belirleme yönteminin kullanılması sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik derinlemesine anlayış oluşturulmasına katkı sağlayabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime ilişkin yapılan çalışmalarda veri analiz yöntemlerinden sırasıyla en çok içerik analizi ve betimsel analiz yaklaşımlarının benimsendiği ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu sonucu alanyazında yer alan çeşitli araştırmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir (Altay, 2020; Dilek, Baysan ve Öztürk, 2018; Dinç ve Üztemur, 2017; Kartal, 2020; Sağlamgöncü ve Deveci, 2022). Araştırmada sosyal bilgilerde müze eğitime ilişkin gerçekleştirilen sadece bir çalışmada (Filiz, 2010) fenomenolojik analiz kullanılmıştır. Veri analiz yönteminin belirtilmediği çalışmalar (Ekelik, 2010 ve Zayımoğlu Öztürk, 2014) da bulunmaktadır. Kartal (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da sosyal bilgiler eğitimine ilişkin birçok çalışmada veri analiz yönteminin belirtilmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Oysaki nitel araştırmalarda yöntem bölümünde detaylı bilginin verilmesi araştırmanın anlaşılabilirliğini ve inandırıcılığını sağlamak için önemlidir.

Bu araştırmada, sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik çalışmalar sonuçları bakımından incelenmiştir. Çalışmalarda sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik farklı durumlara ilişkin çeşitli sonuçlar ortaya konulmuştur. Yapılan incelemelerde sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitime yönelik kimi zorlukların yaşandığı sonuçları ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgilerde müze eğitiminin zorluklarına ilişkin benzer sonuçların elde edildiği çalışmalarda izin alınma sürecine/bürokratik işlere, öğretmenlerin bilgi eksikliğine, müzelerin/sınıfların kalabalık olmasına, müze görevlilerinin ilgisiz/bilgisiz olmasına ve öğretmene fazla sorumluluk yüklenmesine vurgu yapılmıştır. Araştırmanın bu sonucu Kan (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Özellikle henüz izin alınma

sürecinde zorlukların yaşanmasının, öğretmenlerin motivasyonlarını ve isteğini olumsuz yönde etkileyebileceğinden sosyal bilgilerde müze eğitiminin gerçekleştirilmesinde en önemli engellerden biri olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgilerde müze eğitiminin etkili öğretim sağladığı biçiminde benzer sonuçlara ulaşılan çalışmalarda, sosyal bilgilerde müze eğitiminin kalıcı öğrenme, geçmişle bugün arasında bağlantı kurma, öğrenmeyi eğlenceli hâle getirme sağladığı vurgulanmıştır. Yine müze eğitiminin etkili öğretim sağladığı sonucuna ulaşılan çalışmalarda, sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitiminin aktif öğrenmeyi sağladığı, öğrenme konusunu ve kavramları somutlaştırdığı belirtilmiştir. Kan (2022)’ın eğitimde müze gezilerini konu edinen çalışmaları meta sentez yöntemiyle incelendiği araştırmada da müze gezilerinin öğrencilerin derse olan ilgisini artırdığı ve öğrenmeyi kalıcı hâle getirdiğine yönelik benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

İncelenen çalışmalarda, Sosyal bilgilerde müze eğitiminin öğrencileri bilgilendirdiğine ilişkin benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Sosyal bilgilerde müze eğitiminin öğrencileri bilgilendirdiği sonucuna ulaşılan bu çalışmalarda, müze eğitiminin öğrencilere kültürel bilgi, derse yönelik bilgi ve tarihe yönelik bilgi kazandırdığı vurgulanmıştır.

Araştırma kapsamında, kimi çalışmaların sonuçlarının sosyal bilgilerde müze eğitiminin beceri ve değer kazandırdığına ilişkin benzer olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda benzer sonuçların ortaya çıkarıldığı bu çalışmalarda saygı, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri ile tarihsel empati, yaratıcı düşünme ve değişim ve sürekliliği algılama becerileri ön plana çıkmıştır.

Bu araştırmada incelenen çalışmalarda, sosyal bilgilerde müze eğitiminin bilinç kazandırmasına ilişkin benzer sonuçların olduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitiminin kültürel bilinç, tarih bilinci ve milli değerleri koruma bilinci sağladığı vurgulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgilerde müze eğitiminin geliştirici olduğu biçiminde benzer sonuca ulaşılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu benzer sonuca ulaşılan çalışmalarda sosyal bilgilerde müze eğitiminin öğrencilerin kendilerini sanat ve estetik anlayışı, entelektüellik, özgüven, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri anlama bakımından geliştirmelerini sağladığı vurgulanmıştır.

Araştırma kapsamında, incelenen çalışmalarda müze eğitiminin sosyal bilgiler dersine olumlu etkilerinin olduğuna ilişkin sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu yönde benzer sonuçlara ulaşılan çalışmalarda, sosyal bilgilerde müze eğitiminin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilgi duymalarını, dersi sevmelerini, müzeler ile ders arasında bağlantı kurmalarını sağladığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu çalışmalarda müze eğitiminin sosyal bilgiler dersine etkilerine ilişkin, müzelerin derse yönelik birincil kaynaklar sağladığı ve müzelerden tarih konularının öğretiminde yararlandığı sonuçları vurgulanmıştır. Kan (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da müze gezilerinin öğrencilerin derse ilgi duymalarını sağladığı biçiminde benzer sonuçlara ulaşılan çalışmalar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik kimi çalışmalarda öğrencilerin ve öğretmen adaylarının müzeleri benzer biçimde tarihi eser ve sanat eserleriyle ilişkilendirdiği görülmüştür. Sosyal bilgilerde müze eğitimi sırasında hissedilen duygulara ilişkin sonuçlara ulaşılan çalışmalarda ise müze eğitiminde daha çok merak, heyecan ve mutluluk duygularının hissedildiği vurgulanmıştır. Çalışmalarda sonuçlara yönelik bulgular değerlendirildiğinde, sosyal bilgilerde müze eğitimi ile ilgili olumlu ve olumsuz durumlara vurgu yapılmıştır. Ancak sosyal bilgilerde müze eğitiminin geliştirici olduğuna, bilinç, bilgi, beceri ve değer kazandırdığına ilişkin daha çok görüşmeye yoluyla ulaşılan bu sonuçları güçlendirecek çalışmalar yapılması gerektiği belirtilebilir.

Bu araştırmada sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarına yönelik sunulan öneriler incelenmiştir. Bu kapsamda incelenen çalışmalarda öğretmen eğitimine/öğretmen adayı eğitimine ilişkin önerilerde bulunulmuştur. Çalışmalarda öğretmen eğitimine

ilişkin sunulan öneriler, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında müze eğitime ilişkin bilgilere yer verilmesi ve öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi biçimindedir. Benzer biçimde Kan (2022) tarafından müze gezisinin konu edindiği çalışmaların incelendiği araştırmada da öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğine yönelik öneriler sunulduğu ortaya çıkmıştır. Ancak araştırma kapsamında incelenen çalışmaların sadece birinde çalışma gruplarını öğretmenler oluşturmuştur. Bu durum, öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi önerilerinin dayanağının güçlü olmadığını düşündürmektedir. Araştırmada öğretmen adayı eğitime ilişkin sunulan öneriler ise lisans eğitiminde müze eğitime yönelik derslerin verilmesi, projelerin hazırlanması ve öğretmenlerin müzelerde staj yapması yönündedir.

Sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik kimi çalışmalarda araştırma konusuna/araştırma metodolojisine ilişkin benzer önerilerin sunulduğu ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda incelenen çalışmalarda, müze eğitime ilişkin uygulama çalışmalarının yapılması, farklı sınıf seviyelerinde de araştırmalar yapılması, başka derslerde de müze eğitimi uygulamalarının yapılması vurgulanmıştır. Yine bu çalışmalarda farklı yöntemler/desenler kullanılarak çalışmaların yapılması, müze eğitiminin etkililiğini ölçmeye yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi, bir ünitenin müze eğitimi kapsamında işlenmesi ve müze eğitime ilişkin öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi gerektiği önerileri sunulmuştur.

Araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda sosyal bilgilerde müze eğitimi sürecine ilişkin benzer önerilerde bulunulduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda önerilerin yer aldığı çalışmalarda doğru bir planlama yapılması, müzelerde etkinlik yapılması, sanal müze ziyaretlerinin yapılması, müzelerde gerçekleştirilecek etkinlik havuzu oluşturulması, müze gezilerinde öğrenci gruplarının ideal sayıda tutulması, müze eğitiminin öğretim programına uygun olması, müzelerde nesnelere dokunulmasına olanak sağlanması, yakın çevrede bulunan müzelere gezi düzenlenmesi, müze eğitimi gerçekleştirmek için gerekli olan prosedürlerin kolaylaştırılması ve farklı türlerde müzelere de gezi düzenlenmesi önerileri vurgulanmıştır. Araştırmanın bu sonucu Kan (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. İncelenen çalışmalarda sunulan bu önerilerin, alanyazında sosyal bilgilerde müze eğitimi uygulamalarına dayalı çalışmalara ihtiyaç duyulmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Sosyal bilgilerde müze eğitime yönelik yapılan çalışmalarda, müzelerde düzenleme yapılması gerektiğine ilişkin benzer öneriler de ortaya çıkmıştır. Bu öneriler müze eğitim birimlerinin oluşturularak okullar ile müzeler arasında işbirliği sağlanması, müzelerde etkinlik yapılacak özel alanların yapılması ve müze çalışanlarına eğitim verilmesi gerektiği biçimindedir. Kan (2022)'ın eğitimde müze gezilerini konu edinen çalışmaları incelediği araştırmasında da araştırmacıların müze çalışanlarına eğitim verilmesi gerektiğine yönelik benzer önerilerde buldukları ortaya çıkmıştır.

Araştırmada incelenen çalışmalarda müzelere ilgiyi artırmaya ilişkin benzer önerilerin olduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda müzelere olan ilgiyi artırmak için müzelerde tanıtım ve bilgi vermek amaçlı çalışmalar yapılması, müzeler ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında işbirliğinin sağlanması, ders kitaplarında müzelere yönelik görsel çalışmalara yer verilmesi, müze ziyaretlerinin okullarda zorunlu tutulması ve öğretmenlerin öğrencileri aileleriyle müzeleri gezmeleri için yönlendirmesi önerileri vurgulanmıştır. Kan (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da araştırmacıların müzelere olan ilgiyi artırmaya yönelik benzer önerilerde bulunduğu ortaya çıkmıştır.

4.1. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak şu öneriler sunulmuştur:

- Sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik uygulamaya dayalı çalışmaların yapılması önerilebilir.
- Sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine ilişkin eylem araştırması ve durum çalışması deseninde çalışmalar yapılabilir.
- Araştırmacıların sosyal bilgilerde müze eğitimi ile ilgili nitel araştırma yöntemiyle yapmayı planladıkları çalışmalarında araştırma desenine, çalışma gruplarının nasıl belirlendiğine ve veri analiz yöntemlerine ilişkin detaylı bilgi vermeleri önerilebilir.
- Sosyal bilgilerde müze eğitimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin de çalışma grubunda yer alacağı çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Bu çalışmada Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitimine ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar incelenmiştir. Bu bağlamda yurtdışında sosyal bilgilerde müze eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalara yönelik meta-sentez çalışmaları gerçekleştirilebilir.

Çıkar Çatışması Beyanı

“Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılan Araştırmalara Yönelik Bir Meta-Sentez Çalışması” başlıklı makale ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

- Akkaya, S., Şahin, S. ve Yıldız, A. N. (2019, Nisan). *Müze eğitimi konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi*. 3. Uluslararası Sanat ve Estetik Sempozyumu’nda sunulan bildiri. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Altay, N. (2020). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yazılan makalelerin değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 22-35.
- Ata, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzeler. Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (Ed.). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 171-188). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aykaç, N., Güneröz, C. ve Aykaç, M. (2021). *Müze eğitimi yaratıcı drama uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7(1), 231-274.
- Buyurgan, S. (2019). *Müzedeki eğitim: Öğrenme ortamı olarak müzeler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çakır İlhan, A. (2019). Müzeler, Şen, A. İ. (Ed.). *Okul dışı öğrenme ortamları* içinde (s. 22-43), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çakmak, Z. ve Taşkiran, C. (2020). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki çalışmaların analizi: Bir meta sentez çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(3), 1243-1261.
- Çalışkan, H. ve Çerkez, S. (2012). Sosyal bilgiler derslerindeki müzeyle eğitim uygulamalarının öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi, *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(1), 162-173
- Çalışkan, M. ve Serçe H. (2018). Türkiye’de eğitim alanındaki eylem araştırması makaleleri: Bir içerik analizi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 19(1), 57-69.
- Çalışkan H. ve Yıldırım, Y. (2022). *Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çınar, C., Utkuğün, C. ve Gazel, A. A. (2021). Sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımı hakkında öğrenci görüşleri. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 150-170. DOI: 10.20860/ijoses.1017419
- Çok, F. ve Karadeniz, C. (2013). *Prof. Dr. Bekir Onur’a armağan çocuklar, gençler ve müze eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Demirel, İ. N. (2019). Kültür, uygarlık, sanat, müze, Buyurgan S. (Ed.), *Müzedede eğitim: Öğrenme ortamı olarak müzeler* içinde (s. 7-25), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dilek A., Baysan S, ve Öztürk A. (2018). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan yüksek lisans tezleri: Bir içerik analizi çalışması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(2), 581 - 602.
- Dinç, E. ve Üztemur, S. (2017). Türkiye’de sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde müzelerin ve tarihi mekânlardan yararlanmaya yönelik araştırmaların içerik analizi. *Milli Eğitim*, 214, 61-84.
- Egüz, Ş. ve Kesten, A. (2012). Sosyal bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi: Samsun ili örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 81-104.
- Ekelik, H. G. (2010). *Sosyal bilgiler derslerinde müze faaliyetlerinin programlanması (Konya müzeleri örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Er, H. ve Yılmaz, R. (2020). Sosyal bilgilerde öğretmen adaylarının objektifinden “müze kullanımı”. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(2), 165-181. DOI: 10.38015/sbyy.766481
- Er Tuna, Y. ve Kaya, H. (2022). Sosyal bilgiler öğretimi kapsamında müze ve müze eğitimine yönelik yapılmış lisansüstü tezlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(19), 515-529. DOI: 10.46778/goputeb.1176260
- Farris, P. J. (2015). *Elementary and middle school social studies: An interdisciplinary, multicultural approach*. (7th Edition), Illinois: Waveland Press, Inc.
- Filiz, N. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gül, O. K. ve Yorulmaz, E. (2016). Sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı çevrelerin kullanımı: Yatılı Çorum arkeoloji müzesinde bir gün. *Zeitschrift für die Welt der Türken (ZfWT)*, 8(3), 193-216.
- International Council of Museums. (2022). Museum definition. <https://icom.museum/en/resources/standardguidelines/museum-definition/>. 24.01.2023 tarihinde alınmıştır.
- Kabapınar, Y. (2019). *Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Hayat Bilgisi Öğretiminden Tarih Öğretimine*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kamçtı, S. ve Memişoğlu, H. (2020). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(4), 1755-1772. DOI: 10.17240/aibuefd.2020.20.58249-528471
- Kan, Ç. (2022). Eğitimde Müze Gezilerini Konu Edinen Çalışmaların Meta Sentez Yöntemiyle İncelenmesi. *Library Archive and Museum Research Journal*, 3(2), 93-108. DOI: 10.29228/lamre.63385
- Karadeniz, C. ve Sivrikaya, G. (2020). Müzeler, Latin Şimsek, C. (Ed.), *Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları* içinde (s. 19-52), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karagözoğlu, N. (2020). Ortaokul öğrencilerinin etkinliklerle müze eğitimine ilişkin görüşleri: Yozgat müzesi örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 33-50. DOI: 10.31592/aeusbed.610442
- Kartal, A. (2020). İlkokulda sosyal bilgiler eğitimi konulu çalışmalara genel bakış: Bir meta sentez çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 45(203), 123-151.
- Kartal, A. ve Şeyhoğlu, A. (2020). Öğrenci bakış açısıyla sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ortamları bağlamında “müzeler”. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 128-146. DOI: 10.30855/gjes.2020.06.01.008
- Kaya, E. (2020). *Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen bilgisi derslerinin temeli: Toplu öğretim sistemi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Keskin, S. C. ve Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 95-115.
- Kuruoğlu Maccario, N. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 275-285.
- Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 402-422, DOI: 10.14781/mcd.92390

- Mili Eğitim Bakanlığı. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı. Ankara. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>. 05.01.2023 tarihinde alınmıştır.
- Öner, G. ve Çengelci Köse, T. (2019). Müze ve tarihi mekânlarda değer ve beceri kazandırmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri. *Turkish History Education Journal*, 8(1), 98-128. DOI: 10.17497/tuhed.540967
- Öztürk Kömleksiz, F. (2022). *Etkinliklerle Müze Eğitimi Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev: M. Bütün ve S.B. Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Polat, S. ve Ay, O. (2016). Meta-sentez: Kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 52-64.
- Sağlamgöncü, A. ve Deveci, H. (2022). Enhancing practices in social studies education: An examination of graduate dissertations employing action research. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 9(4), 948-966. DOI: 10.52380/ijpes.2022.9.4.922
- Salbacak, Z. (2011). *Müze eğitimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerin ve bitirme projelerinin belirlenen ölçütlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Selanik Ay, T. ve Kurtdede Fidan, N. (2014). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 69-89.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M., ve Dündar, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173).
- Sharts-Hopko, N. C. (2002). Assessing rigor in qualitative research. *Journal of the Association of Nurses in Aids Care*, 13(4), 84-86. DOI: 10.1016/S1055-3290(06)60374-9
- Solmaz, K. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze eğitimine yönelik görüşleri ve uygulamaları. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 40-54.
- Şahan, M. (2005). Müze ve eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 487-501.
- Şimşek, H., Yıldız, E. M. ve Danacı Polat, B. (2019). Müze ve müzecilik, Buyurgan S. (Ed.), *Müzedede eğitim: Öğrenme ortamı olarak müzeler* içinde (s. 29-54), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Talboys, G. K. (2011). *Museum Educator’s Handbook* (3rd Edition). Ashgate Publishing Limited.
- Ulu, M. ve Burgul Adıgüzel, F. (2019). Müzedede sosyal bilgiler öğretiminde yaratıcı dramının bir yöntem olarak kullanımına ilişkin uzman görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 14(2), 263-280. DOI: 10.21612/yader.2019.015
- Ünal, F. (2021). Okul dışı öğrenme ortamları, Uzunöze, A. ve Aktepe, V. (Ed.), *Özel öğretim yöntemleri cilt-1* içinde (s. 445-461), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018). Müzeler ve tarihi mekânlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 294-324, DOI: 10.21764/maeuefd.349442
- Yılmaz Yıldız, N. ve Mentiş Taş, A. (2017). Türkiye’de 1985-2015 tarihleri arasında yapılmış müze konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Turkish Studies*, 12(4), 603-622.
- Yılmaz, A. ve Egüz, Ş. (2015). Tarih ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarih öğretiminde müzenin önemi hakkındaki tecrübe ve düşünceleri. *Turkish Studies*, 10(11), 1637-1650. DOI: 10.7827/TurkishStudies.8596
- Yılmaz, A., Yıldırım, G., İbrahimoglu, Z. ve Filiz, N. (2021). *Etkileşimli Müze ve Tarihi Çevre Eğitimi: Kuramsal Temeller ve Örnek Etkinlikler*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Zayimoğlu Öztürk, F. (2014). Sosyal bilgiler dersinde arkeolojik kazı çalışması ve müze gezisi. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi*, 4(1), 12-26.

Ek 1. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmalar

- A1. Çalışkan, H. ve Çerkez, S. (2012). Sosyal bilgiler derslerindeki müzeyle eğitim uygulamalarının öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi, *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(1), 162-173.
- A2. Egüz, Ş. ve Kesten, A. (2012). Sosyal bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi: Samsun ili örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 81-104.
- A3. Karagözoğlu, N. (2020). Ortaokul öğrencilerinin etkinliklerle müze eğitimine ilişkin görüşleri: Yozgat müzesi örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 33-50. DOI: 10.31592/aeusbed.610442
- A4. Kartal, A. ve Şeyhoğlu, A. (2020). Öğrenci bakış açısıyla sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ortamları bağlamında “müzeler”. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 128-146. DOI: 10.30855/gjes.2020.06.01.008
- A5. Çınar, C., Utkugün, C. ve Gazel, A. A. (2021). Sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımı hakkında öğrenci görüşleri. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 150-170. DOI: 10.20860/ijoses.1017419
- A6. Selanik Ay, T. ve Kurtdede Fidan, N. (2014). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 69-89. DOI: 10.17755/esosder.39452
- A7. Yılmaz, A. ve Egüz, Ş. (2015). Tarih ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarih öğretiminde müzenin önemi hakkındaki tecrübe ve düşünceleri. *Turkish Studies*, 10(11), 1637-1650. DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8596>
- A8. Kamçı, S. ve Memişoğlu, H. (2020). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(4), 1755-1772. DOI: 10.17240/aibuefd.2020.20.58249-528471
- A9. Öner, G. ve Çengelci Köse, T. (2019). Müze ve tarihi mekânlarda değer ve beceri kazandırmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri. *Turkish History Education Journal*, 8(1), 98-128. DOI: 10.17497/tuhed.540967
- A10. Er, H. ve Yılmaz, R. (2020). Sosyal bilgilerde öğretmen adaylarının objektifinden “müze kullanımı”. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(2), 165-181. DOI: 10.38015/sbyy.766481
- A11. Ulu, M. ve Burgul Adıgüzel, F. (2019). Müzede sosyal bilgiler öğretiminde yaratıcı dramının bir yöntem olarak kullanımına ilişkin uzman görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 14(2), 263-280. DOI: 10.21612/yader.2019.015
- A12. Keskin, S. C. ve Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 95-115.
- A13. Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 402-422, DOI: 10.14781/mcd.92390
- A14. Gül, O. K. ve Yorulmaz, E. (2016). Sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı çevrelerin kullanımı: Yatılı Çorum arkeoloji müzesinde bir gün. *Zeitschrift für die Welt der Türken (ZfWT)*, 8(3), 193-216.
- A15. Zayimoğlu Öztürk, F. (2014). Sosyal bilgiler dersinde arkeolojik kazı çalışması ve müze gezisi. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi*, 4(1), 12-26.
- A16. Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018). Müzeler ve tarihi mekânlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 294-324, DOI: 10.21764/maeuefd.349442
- A17. Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde müze ve tarihi mekân kullanımının 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler algılarına etkisi: Bir eylem araştırması. *Journal of Theoretical Educational Science*, 11(1), 135-168, DOI: 10.30831/akukeg.358211
- A18. Filiz, N. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- A19. Ekelik, H. G. (2010). *Sosyal bilgiler derslerinde müze faaliyetlerinin programlanması (Konya müzeleri örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

EXTENDED ABSTRACT

Social studies is a course in which the historical, cultural, economic, geographical, and political aspects of societies both in the past and today are examined in a holistic way (Farris, 2015). The ability of students to examine the discussed topic in a holistic way depends on the teaching-learning processes which are conducted in a way so that they direct the students to think from different perspectives. The museum education which will be conducted in the course of social studies within the scope of out-of-school learning can enable the students to think holistically.

Out-of-school learning is a process in which learning activities are carried out outside the school (Ünal, 2021). Since museums that are one of the environments where out-of-school learning is carried out, contain objects related to each field (Buyurgan, 2019), they are among the places where the relationships between different learning areas can be seen (Aykaç, Güneröz, and Aykaç, 2021). Social studies course is an interdisciplinary field in which social science disciplines are interconnected with each other for teaching purposes (Farris, 2015). The museum education to be carried out in the social studies course allows students to see the content related to social science disciplines together. Thus, museum education supports students to have an interdisciplinary perspective specific to social studies and perceiving life as a whole.

Museums are environments that allow students to observe, express their thoughts, have knowledge, develop their imagination and think creatively (Buyurgan, 2019; Kuruoğlu Maccario, 2002; Şahan, 2005). The use of museums in teaching-learning processes allows students to learn by experiencing (Karadeniz and Sivrikaya, 2020) and to develop innovative ideas (Ata, 2015). In order to achieve all these benefits, museum education in the social studies course should be enjoyable in the eyes of the students. Thus, students' interest in museums can be further increased. Talboys (2011) states that a museum visit should be fun, similar to listening to music, reading books, and going to the theater or the cinema. Museum education to be performed in social studies class should also be event-based to be fun and instructive.

Öztürk Kömleksiz (2022) emphasized that the realization of museum activities with the understanding of interdisciplinary and holistic learning is very important in the understanding of contemporary education. In social studies education, which is an interdisciplinary field of study, scientific studies on this subject should be used for museum education to take place in line with the contemporary education approach. The diversification of studies on museum education in social studies education and the enrichment of the literature enable effective museum education. In this context, it is important to analyze the studies on museum education in social studies education in the literature to reveal what kind of tendency there is in these studies. It is thought that the analysis of museum education studies in social studies education from a holistic perspective will provide more effective use of these studies and will guide the studies to be conducted on this subject. In this context, the aim of this research is to reveal the current status of studies on museum education in social studies education in Turkey through meta-synthesis.

Method

This research is a meta-synthesis study in which the findings of the studies on museum education in social studies education are interpreted and evaluated, their results are examined in depth and similar and different aspects are revealed. The research was carried out with 19 studies, two of which were postgraduate theses and 17 of which were articles. The descriptive analysis approach was used to analyze the data obtained in the research.

Findings, Discussion and Results

Studies on museum education in social studies education are generally aimed at determining the opinions of the participants. In the studies carried out for this purpose, mostly the opinions of students and social studies teacher candidates were determined. Studies in which the opinions of teachers and experts are determined are quite limited. Therefore, it can be said that there is a lack of studies in the literature on determining the opinions of teachers about museum education in social studies. It is thought

that studies that will be carried out for different purposes other than determining opinions on museum education in social studies will make important contributions to the literature.

In the research, it was revealed that the research design was not specified in most of the studies on museum education in social studies. In studies in which the research design was specified, phenomenology design was mostly used. In the research, it has been determined that the studies carried out within the scope of action research, case study and survey research on museum education in social studies are quite limited. It is thought that action researches to be carried out for museum education, especially in social studies, will make great contributions to the realization of effective museum education practices.

It has been revealed that almost all of the studies on museum education in social studies education focus on the individual, and only one study is related to document review. In only one of the studies in which individuals are included in the study group, there are social studies teachers. In this context, it can be stated that there is a lack of studies in the literature in which social studies teachers are included in the study group regarding museum education in social studies.

According to the results obtained from the research, the most commonly used data collection tool in studies on museum education in social studies education is the interview form. Considering that the studies examined were generally carried out to determine the opinions of the participants, it is an expected result that the most commonly used data collection tool in the studies is the interview form. Most of the interview forms used in the studies examined are semi-structured forms. After the interview form, documents are the most used data collection tool in studies on museum education in social studies. In studies where documents were used as data collection tools, more worksheets were used. It has been determined that diary, observation and survey are used as data collection tools in a few studies on museum education in social studies education.

According to the study, the sample determination method was not included in most of the studies on museum education in social studies education. In studies specifying how the sample is determined, it was found that the most readily available/appropriate method of specifying samples was used.

In the research, it was revealed that in the studies on museum education in social studies education, content analysis and descriptive analysis approaches were adopted the most, respectively, among the data analysis methods. There are also studies in which the data analysis method is not specified. However, it is important to provide detailed information in the method section in qualitative research to ensure the comprehensibility and credibility of the research.

In this study, the results of studies on museum education in social studies education were examined. Examinations have revealed some challenges to museum education in social studies education. In the studies, the process of obtaining permission for the difficulties of museum education/bureaucratic works, lack of knowledge of teachers, crowded museums/classrooms, irrelevant/uninformed museum staff, and excessive responsibility for the teacher were emphasized. There are also studies in which the results of museum education provide effective teaching in social studies education. In these studies, social studies emphasize that the museum and education provide lasting learning, connecting the past with the present, and making learning fun.

Recommendations for the results of studies into education with the museum in social studies education were also examined in the research. Recommendations on teacher training/teacher candidate training were made in the studies examined in this scope. The recommendations for teacher training in the studies are in the way that information on training with the museum is included in the Social Studies Curriculum and in-service training is provided to teachers. Proposals for teacher candidate training include teaching courses in undergraduate education with the museum and interning with teachers in museums.

Based on the results from the study, it may be recommended to provide detailed insights into the research design, how the study groups were identified, and the data analysis methods for the trustworthiness of the research in their work, which they plan to do with the qualitative research method related to museum education in social studies.